

Ομάδα Μελέτης Ευρωπαϊκών Εξελίξεων
Συντονιστής Δελτίου: Γιώργος Καπόπουλος
Σχόλια και παρατηρήσεις μπορούν να αποστέλλονται
στο info@enainstitute.org

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σημείωμα σύνταξης

03

Προαναγγελθείσα ιταλική κρίση

04

Όρμπαν και Σαλβίνι οικοδομούν μια νέα δεξιά

07

Έχουμε προσφυγική κρίση στην Ευρώπη;

09

Ο βαθύς συμβολισμός των νέων «ηγετών» της Ευρωπαϊκής Ένωσης

11

ΤΟ ΔΕΛΤΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ ΤΟΥ ΕΝΑ

Με το Δελτίο Ευρωπαϊκών Εξελίξεων, το Ινστιτούτο Εναλλακτικών Πολιτικών ΕΝΑ επιλέγει να πάρει μέρος στον δημόσιο, συχνά συγκρουσιακό, διάλογο γύρω από τα ευρωπαϊκά πράγματα.

Το Δελτίο εστιάζει σε θέματα που παρουσιάζουν αυξημένο ενδιαφέρον στην τρέχουσα συγκυρία, συγχρόνως όμως η εξέλιξή τους αναμένεται να επηρεάσει μεσομακροπρόθεσμα το μέλλον της Ευρώπης. Εκδίδεται μηνιαία, στο πλαίσιο της ευρύτερης δραστηριότητας του Ινστιτούτου.

Στη βάση των αρχών της Ιδρυτικής Διακήρυξης του ΕΝΑ, το Δελτίο Ευρωπαϊκών Εξελίξεων δεν θα στέκεται πολιτικά και κοινωνικά ουδέτερο απέναντι στα γεγονότα, αλλά θα αναζητεί πειστικές απαντήσεις, σε προοδευτική κατεύθυνση, στις ποικίλες προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα το ευρωπαϊκό εγχείρημα.

Το αφετηριακό ερώτημα στο οποίο το Δελτίο επιχειρεί να απαντήσει δεν είναι το συχνά διατυπούμενο «περισσότερη ή λιγότερη Ευρώπη;» αλλά το «ποια Ευρώπη θέλουμε;» και το πώς αυτή μπορεί να οικοδομηθεί.

Η οικονομική κρίση λειτούργησε ως καταλύτης, επιταχύνοντας την προϊούσα απομάκρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις ιδρυτικές αξίες και αρχές της, από το θεσμικό και κοινωνικό δημοκρατικό της κερκτημένο. Η κυριαρχία μιας τεχνοκρατικά οριζόμενης πολιτικής και οικονομικής ορθοδοξίας απογυμνώνει το ευρωπαϊκό θεσμικό οικοδόμημα από τις δημοκρατικές του λειτουργίες, θέτοντας εκ νέου, με πειστικό τρόπο, το ερώτημα της δημοκρατικής νομιμοποίησης των οργάνων και των αποφάσεων της ΕΕ και της κοινωνικής γείωσης των πολιτικών της. Παράλληλα, με το ξέσπασμα και της προσφυγικής κρίσης, οι αξίες του ανθρωπισμού, της αλληλεγγύης, της ανεκτικότητας και του πλουραλισμού, που λειτούργησαν στο παρελθόν προωθητικά για τη συνάντηση των λαών της Ευρώπης σε μια προοδευτική κατεύθυνση, τίθενται πλέον υπό αμφισβήτηση.

Οι ιδέες και οι απόψεις που διατυπώνονται συναφώς είναι πολλές. Οι απαντήσεις που επεξεργάζονται οι ευρωπαϊκές ελίτ μοιάζουν ωστόσο να αδυνατούν να προσεγγίσουν το κρίσιμο ερώτημα: **Πώς σκεφτόμαστε σήμερα (για) την Ευρώπη του αύριο; Την Ευρώπη που θα ισχυροποιήσει τα δημοκρατικά της αντανακλαστικά, θα ανακτήσει την εμπιστοσύνη των πολιτών, θα προτάξει τον κοινωνικό της χαρακτήρα και θα αποκρούσει αποτελεσματικά τη διχαστική ρητορεία της ακροδεξιάς απειλής;**



ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Η αναμενόμενη αντιπαράθεση Ρώμης-Κομισιόν για τον προϋπολογισμό, οι συσχετισμοί της συμμαχίας Όρμπαν και Σαλβίνι, η εργαλειακή χρήση του προσφυγικού ζητήματος από συντηρητικές δυνάμεις, καθώς και οι συμβολισμοί της ανάδειξης των νέων επικεφαλής των οργάνων της ΕΕ περιλαμβάνονται στην ύλη του Δελτίου Ευρωπαϊκών Εξελίξεων #13.

Στις Βρυξέλλες η κρίση της Ιταλίας με την Κομισιόν θεωρείται δεδομένη, καθώς ο προϋπολογισμός του 2019 που θα καταθέσει η κυβέρνηση Κόντε μέχρι τις 15 Οκτωβρίου αναμένεται να είναι «παραβατικός», με διόγκωση των δημοσίων δαπανών. Το ζητούμενο είναι εάν η κρίση θα είναι ελεγχόμενη, καθώς ούτε η Ρώμη ούτε οι Βρυξέλλες ή το Βερολίνο επιθυμούν να διακινδυνεύσουν ένα ντόμινο πιέσεων των αγορών στην Ευρωζώνη.

Την ίδια ώρα, η πολιτική και ιδεολογική συμμαχία Όρμπαν και Σαλβίνι είναι σε θέση να αναδιατάξει το πολιτικό σκηνικό σε όλη την ευρωπαϊκή δεξιά εμφανίζοντας τη φιλοδοξία να αλλάξει ριζικά την πολιτική κατεύθυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι εκλογές νέων ηγεσιών στα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα στο 2019, πάντως, αναμένεται να στείλουν μήνυμα για τις θέσεις που θα πάρει η Ευρώπη απέναντι στις προκλήσεις που ήδη αντιμετωπίζει σχετικά με το μέλλον της.

Μία από τις πλέον κρίσιμες θεματικές για το παρόν και το μέλλον της Ευρώπης, η προσφυγική κρίση έφθασε στην κορύφωσή της στα τέλη του 2015 και στις αρχές του 2016, μέχρι να προκύψει η συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας και οι ροές να τεθούν υπό έλεγχο. Έκτοτε, παρά την πίεση που προκαλεί η διαχείριση των προσφυγικών ροών, ιδίως στις χώρες του Νότου, αφού μεγάλος αριθμός των βόρειων και ανατολικών κρατών αρνείται να συμμετάσχει στο διαμοιρασμό του βάρους, αυτό που παρατηρείται σε επίπεδο Κομισιόν, Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και Ευρωκοινοβουλίου είναι μια διαρκής και συντεταγμένη αναμόχλευση του ζητήματος από τις ακροδεξιές πολιτικές δυνάμεις σε αγαστή συμμαχία με την πλέον συντηρητική πτέρυγα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος σχεδόν αποκλειστικά για ψηφοθηρικούς λόγους.

ΠΡΟΑΝΑΓΓΕΛΘΕΙΣΑ ΙΤΑΛΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

του Γιώργου Καπόπουλου

Από την ημέρα σχηματισμού της κυβέρνησης συνασπισμού του Κινήματος των Πέντε Αστέρων και της Λέγκα του Βορρά υπό τον Τζουζέπε Κόντε, στις Βρυξέλλες και το Βερολίνο έχουν στον ορίζοντα τους την 15η Οκτωβρίου, οπότε οι χώρες-μέλη της Ευρωζώνης υποβάλλουν κάθε χρόνο τους προϋπολογισμούς του επόμενου έτους στην Κομισιόν για να πιστοποιηθεί συμμόρφωση ή απόκλιση σε σχέση με το πλαφόν 3% του δημοσιονομικού ελλείμματος που επιτρέπει το Σύμφωνο Σταθερότητας.

Το σκηνικό είναι ούτως η άλλως φορτισμένο από το τακτικό «ψυχόδραμα» μεταξύ Ρώμης, Βρυξελλών και Βερολίνου που εκτυλίσσεται κάθε Οκτώβριο: Από το 2011 και μετά οι ιταλικές κυβερνήσεις, με τη βοήθεια δημιουργικής λογιστικής στην πράξη, αποκλίνουν από τους κανόνες και το πλαίσιο της δημοσιονομικής πειθαρχίας· με τη σειρά της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανεβάζει τους τόνους και στο τέλος υπάρχει συμβιβαστική λύση που δεν ικανοποιεί πλήρως καμιά πλευρά, αλλά αποτελεί το μικρότερο δυνατό κακό. Η Ιταλία δεν μειώνει, επί της ουσίας, το δημοσιονομικό έλλειμμα αλλά ούτε εκτροχιάζει τις δαπάνες, ενώ η Κομισιόν κάνει αυστηρές συστάσεις, χωρίς όμως να έχει επιβάλει κυρώσεις στην καθ' υποτροπή «απειθαρχη» Ρώμη.

Το παραπάνω ετήσιο ιταλικό ψυχόδραμα είχε προφανώς παρακινήσει τον Σόιμπλε να προτείνει τον έλεγχο της συμμόρφωσης με το Σύμφωνο Σταθερότητας να τον αναλάβει ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας ESM, με τις κυρώσεις να επιβάλλονται στους παραβάτες με αυτοματισμούς αλγορίθμων.

Με αυτά τα δεδομένα, εύκολα γίνεται κατανοητή η ανησυχία που προκάλεσε η κυβέρνηση Κόντε, καθώς προεκλογικά τόσο τα Πέντε Αστέρια όσο και η Λέγκα είχαν δεσμευθεί σε προγράμματα δημοσίων δαπανών που συνιστά όχι απόκλιση αλλά εκτροχιασμό σε σχέση με το Σύμφωνο Σταθερότητας.

Είναι άλλωστε χαρακτηριστική η κρίση που ξέσπασε, μεταξύ Ντι Μάιο και Σαλβίνι από την μια μεριά και του Προέδρου Ματαρέλα από τη άλλη, για το πρόσωπο που θα ανελάμβανε τα ηνία του υπουργείου Οικονομικών. Η εξέλιξη αυτή, παραλίγο να βραχυκλώσει το σχηματισμό της κυβέρνησης και η χώρα να οδηγηθεί από



υπηρεσιακή κυβέρνηση σε νέα εκλογική αναμέτρηση.

Με τις αγορές να πιέζουν σταθερά την Ιταλία από την άνοιξη μέχρι σήμερα, στο προσκήνιο της Ρώμης αλλά και της Ευρώπης κυριαρχεί η επιθετική ρητορική και πολιτική του ηγέτη της Λέγκα, Σαλβίνι, για το προσφυγικό/μεταναστευτικό. Τα ποσοστά της Λέγκα εκτοξεύονται σε όλες τις δημοσκοπήσεις και είναι κάτι παραπάνω από προφανές ότι τα Πέντε Αστέρια περιμένουν να βάλουν τη σφραγίδα ρήξης και ανατροπής στον προϋπολογισμό του 2019.

Πέντε Αστέρια και Λέγκα έχουν μπροστά τους την πρόκληση των ευρωεκλογών της άνοιξης του 2019, οπότε φιλοδοξούν να καταστήσουν μη αντιστρέψιμη τη δυναμική της κυριαρχίας τους και μη ανατάξιμη την κατάρρευση του παλαιού διπολισμού του Δημοκρατικού Κόμματος του Ρέντσι και της Φόρτσα Ιτάλια του Μπερλουσκόνι.

Γνωρίζουν πολύ καλά ότι το παλαιό πολιτικό σκηνικό απαξιώθηκε λόγω μιας καταγγελτικής ρητορικής της μόνιμης δημοσιονομικής λιτότητας, χωρίς πρακτικό μετεκλογικό αντίκρισμα.

Το τέλος της λιτότητας είχε εξαγγελθεί ήδη από την εποχή του Μπερλουσκόνι, ενώ ο Ρέντσι υποσχόταν τον... τετραγωνισμό του κύκλου, την προσαρμογή, έστω και σταδιακή, στο πλαφόν του 3% και ταυτόχρονα αύξηση των αναγκαίων για την επανεκκίνηση της ανάπτυξης δημοσιονομικών δαπανών.

Για όποιον αισθάνεται ανακούφιση που έχουν περάσει τα μέσα Σεπτεμβρίου χωρίς διαρροές από τη Ρώμη, που να προμηνύουν δημοσιονομική ανταρσία, να θυμίσουμε λίγο τον Ιούλιο Καίσαρα του Σαίξπηρ. Αγέρωχος και αλαζονικός ο Καίσαρας ανεβαίνει τα σκαλιά του Καπιτωλίου για να ακούσει το μάντη να του λέει να προσέχει τα μέσα του Μαρτίου. Λίγες μέρες αργότερα, στα μέσα Μαρτίου, στο ίδιο μέρος, ο Καίσαρας ειρωνεύεται το μάντη λέγοντας του ότι ήλθαν τα μέσα του μήνα. «Ναι αλλά δεν πέρασαν ακόμα» ήταν η απάντηση προς τον αγέρωχο ηγεμόνα, που λίγη ώρα αργότερα θα έπεφτε νεκρός από τα πλήγματα των συνωμοτών.

Υπάρχει σενάριο ελεγχόμενης κρίσης μεταξύ Ρώμης και Βρυξελλών για τον Προϋπολογισμό του 2019; Θα ανοίξουν πυρά κατά της κυβέρνησης Κόντε, Κομισιόν και Βερολίνο ή θα αρκестθούν στην πίεση των αγορών;

Και φυσικά εδώ προκύπτει το ερώτημα των ερωτημάτων, αν δηλαδή θα περιορισθεί η πίεση των αγορών στην Ιταλία ή αν θα προκαλέσει ένα ευρύτερο ντόμινο στην Ευρωζώνη.

Είναι προφανές ότι μια δημοσιονομική ανταρσία στην Ιταλία θα δυναμιτίσει ό,τι έχει απομείνει από τη δυναμική της μεταρρύθμισης της Ευρωζώνης, όπως την είχε προτείνει ο Μακρόν στο λόγο του στη Σορβόνη στις 26 Σεπτεμβρίου του 2017.

Η Ιταλία όμως είναι η τρίτη οικονομία της Ευρωζώνης και ενδεχόμενη επιθετική πολιτική πιέσεων στην κυβέρνηση Κόντε από την Κομισιόν και το Βερολίνο, αλλά και από χώρες του Βορρά, θα άνοιγε τον ασκό του Αιόλου.

Η στάση της Γαλλίας στην επερχόμενη ιταλική κρίση θα είναι αποφασιστικής σημασίας. Πρόκειται για μια τριγωνική αναζήτηση ισορροπίας μεταξύ Γαλλίας, Γερμανίας και Ιταλίας που διαμορφώνει το πεδίο που θα κριθεί το μέλλον της Ευρωζώνης και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης συνολικά.

Πριν από είκοσι χρόνια, την άνοιξη του 1998 η Γερμανία έβαζε σθεναρά βέτο στην ένταξη της Ιταλίας στην πρώτη ομάδα χωρών της Ευρωζώνης καθώς αμφέβαλλε -και σωστά όπως αποδείχθη εκ των υστέρων- για τη βούληση και τη δυνατότητα της Ρώμης να εφαρμόσει τις επιταγές του Συμφώνου Σταθερότητας.

Τότε η γαλλική ηγεσία, πρόεδρος Σιράκ και πρωθυπουργός Ζοσπέν, στην τρίτη μετά το 1981 «συγκατοίκηση» Δεξιάς-Αριστεράς, απείλησαν τον Κολ με βέτο στην πλήρη ένταξη στην ΕΕ των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που ήταν, τότε, στρατηγική προτεραιότητα της Γερμανίας.

Με άλλα λόγια, το σενάριο της απομόνωσης της Ρώμης με κοινή στάση Γαλλίας-Γερμανίας είναι αδιανόητο. Άλλωστε, ο Μακρόν μάλλον θυμάται τον Σαρκοζί να αναγγέλλει, σαν εκπρόσωπος της Μέρκελ, την αποπομπή του Μπερλουσκόνι και δεν φιλοδοξεί να πρωταγωνιστήσει σε remake του ίδιου έργου.



ΟΡΜΙΑΝ ΚΑΙ ΣΑΛΒΙΝΙ ΟΙΚΟΔΟΜΟΥΝ ΜΙΑ ΝΕΑ ΔΕΞΙΑ

του Χρήστου Κανελλόπουλου

Στην πρόσφατη ομιλία του πρωθυπουργού Αλέξη Τσίπρα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η ευρωβουλευτής του ακροδεξιού-νεοφασιστικού κόμματος Jobbik της Ουγγαρίας, Κριστίνα Μορβάι, απευθύνθηκε στον Έλληνα πρωθυπουργό λέγοντάς του: «Εσείς, ο “καλός μαθητής”, μας είπατε ότι φροντίζετε τους πρόσφυγες, δίνετε ιθαγένεια στους μετανάστες και υπερασπίζετε τα δικαιώματα των ομοφυλοφίλων. Σε λίγο θα έρθει στο Στρασβούργο ο “κακός μαθητής”, ο πρωθυπουργός μας, που υπερασπίζεται τη χριστιανική Ευρώπη. Θα δούμε ποιο από τα δύο μοντέλα θα στηρίξουν με την ψήφο τους οι Ευρωπαίοι πολίτες το Μάιο».

Αυτή η τοποθέτηση παρουσιάζει διπλό ενδιαφέρον: Αφενός περιγράφεται ξεκάθαρα και με χαρακτηριστική αυτοπεποίθηση η διαχωριστική γραμμή που χαράζει η ακροδεξιά στην Ευρώπη αφετέρου έχει ενδιαφέρον η θερμή υποστήριξη μιας ακροδεξιάς ευρωβουλευτή για έναν πολιτικό ηγέτη που ανήκει σε μια άλλη κομματική οικογένεια, αυτή του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος, δηλαδή της θεωρούμενης παραδοσιακής, mainstream, φιλοευρωπαϊκής κεντροδεξιάς.

Οι επικείμενες ευρωεκλογές το Μάη του 2019 αναμένεται να προκαλέσουν ένα πολιτικό σεισμό στην ευρωπαϊκή πολιτική. Οι κεντροδεξιοί χριστιανοδημοκράτες και συντηρητικοί, όπως και οι κεντροαριστεροί σοσιαλδημοκράτες, οι δυο κομματικές οικογένειες, δηλαδή, που κυριάρχησαν στην πολιτική σκηνή της Ευρώπης όλη τη μεταπολεμική περίοδο και κατεύθυναν σε μια, εν πολλοίς, κοινή πολιτική γραμμή τα πράγματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης τις τελευταίες δεκαετίες, αναμένεται να πετύχουν τα χαμηλότερα αποτελέσματα της ιστορίας τους. Οι λόγοι εντοπίζονται κυρίως στις εκλογικές επιδόσεις τους στις μεγάλες χώρες -που δίνουν και τους μεγάλους αριθμούς ευρωβουλευτών. Στη Γαλλία, την Ιταλία, τη Γερμανία, κεντροαριστεροί και κεντροδεξιοί αντιμετωπίζουν την προοπτική ιδιαίτερα χαμηλών ποσοστών ή ακόμα και καταποντισμού. Παράλληλα, δεν αναμένονται ιδιαίτερα καλά αποτελέσματα για κάποιον από τους δύο ή και για τους δύο ακόμα και σε μια σειρά άλλες χώρες, όπως την Ισπανία, τη Σουηδία ή την Ολλανδία.

Ο κύριος ωφελημένος δεν είναι άλλος από την ακροδεξιά που φαίνεται να συλλέγει μεγάλες μερίδες δυσαρεστημένων ψηφοφόρων από τη φιλοευρωπαϊκή κεντροδεξιά, αλλά και την κεντροαριστερά. Όμως, η πιο χαρακτηριστική περίπτωση είναι η Ιταλία. Εδώ δεν έχουμε το ενδεχόμενο μείωσης της εκλογικής επιρροής προς όφελος ενός ακροδεξιού κόμματος, αλλά μάλλον την αντικατάσταση του κυρίαρχου κόμματος του ιταλικού συντηρητισμού (η Φόρτσα Ιτάλια του Μπερλουσκόνι) από την ακροδεξιά. Παρά, λοιπόν, το θανάσιμο κίνδυνο λοιπόν που αντιπροσωπεύει ο Σαλβίνι για την κομματική του οικογένεια, ο Βίκτορ Όρμπαν τον επιλέγει για πολιτικό σύμμαχο στην οικοδόμηση ενός μετώπου υπέρ της εθνικιστικής αναδίπλωσης που θα αντιπαρατεθεί στη «φιλελεύθερη» Ευρώπη. «Σύντομα θα κυβερνάμε μαζί την Ευρώπη» είπε ο Σαλβίνι για τη συμμαχία με τον Όρμπαν, «θέλουμε να αλλάξουμε την Κομισιόν, να προστατέψουμε τα σύνορά μας και να πολεμήσουμε τις φιλομεταναστευτικές πολιτικές που προωθεί ο Μακρόν και ο Σόρος».

Την ίδια στιγμή, σε μια χώρα γειτονική της Ιταλίας και της Ουγγαρίας, την Αυστρία, αυτή η συμμαχία έχει λάβει σάρκα και οστά σε κυβερνητικό επίπεδο και μάλιστα επί ίσοις όροις. Στον ίδιο περίγυρο, στην Πολωνία, αυτή η νέα εθνικιστική και «χριστιανική» δεξιά είναι επίσης κυρίαρχη στην πολιτική της χώρας, ενώ το παραδοσιακά υπερσυντηρητικό κόμμα των Βαυαρών χριστιανοκοινωνιστών είναι έτοιμο να έρθει σε ρήξη με τη Μέρκελ, πιέζοντας για μια δεξιά στροφή της γερμανικής κυβέρνησης στα θέματα της μετανάστευσης και των προσφύγων. Είναι προφανές πως το νέο μοντέλο συντηρητισμού που εκπροσωπούν ο Σαλβίνι και ο Όρμπαν ασκεί ισχυρότατη έλξη εντός της ευρωπαϊκής κεντροδεξιάς, ακριβώς γιατί είναι το μόνο που εμφανίζει εκλογική δυναμική. Είναι πιθανό λοιπόν να δούμε και άλλα συντηρητικά κόμματα να βαδίζουν στα βήματα του Όρμπαν ή του Κουρτς και να προσανατολίζονται σε μια προγραμματική και πολιτική συμμαχία με τα ολοένα και ισχυρότερα ακροδεξιά κόμματα της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης.

Η αφοσίωση της Κριστίνα Μορβάι προς τον ηγέτη ενός άλλου κόμματος από αυτό με το οποίο εκλέχτηκε, προσωποποιεί αυτή τη διαγραφόμενη συμπόρευση. Η συμμαχία που περιγράψαμε είναι πιο προχωρημένη από όσο νομίζουμε και έχει ήδη υπερβεί διαχωριστικές γραμμές. Ακριβώς επειδή η φιλοδοξία της νέας ευρωπαϊκής ακροδεξιάς δεν είναι μια θέση στον ήλιο και ένα μερίδιο στη «δεξιά πολυκατοικία». Είναι η ριζική αλλαγή του πολιτικού σκηνικού, η απορρόφηση ή η διάσπαση της ευρωπαϊκής κεντροδεξιάς και η συγκρότηση μιας νέας ηγεμονικής εθνικιστικής δεξιάς.



ΕΧΟΥΜΕ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΕ;

του Δημήτρη Ραπίδη

Η προσφυγική κρίση στην ΕΕ έφτασε στην κορύφωσή της στα τέλη του 2015 και στις αρχές του 2016, με την Ελλάδα και την Ιταλία να βρίσκονται αντιμέτωπες με ένα τεράστιο προσφυγικό ρεύμα. Τόσο η Κομισιόν όσο και πολλά κράτη-μέλη δεν συνέβαλαν αποφασιστικά στη διαχείριση και στον καλύτερο καταμερισμό των προσφύγων μεταξύ των κρατών-μελών, με τη συμφωνία μετεγκατάστασης να μην καταφέρνει να πιάσει τους στόχους της.

Η αδυναμία των κρατών-μελών να αντιμετωπίσουν το προσφυγικό ζήτημα με πνεύμα σύμπνοιας, αλληλεγγύης και συνεργασίας, οδήγησε τις Βρυξέλλες στην προώθηση και στήριξη της συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας, με αποτέλεσμα οι ροές να τεθούν υπό έλεγχο, αλλά το θεσμικό και νομικό πλαίσιο που διατρέχει τη συμφωνία αναφορικά με την πλήρη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να έχει «γκρίζα σημεία».

Συνολικά αυτά τα τρία χρόνια που το προσφυγικό αποτελεί μείζον θέμα για τους ευρωπαϊκούς θεσμούς και τα κράτη-μέλη, δεν υπήρξε ποτέ μια συγκροτημένη προσπάθεια διαχείρισης του ζητήματος με βάση τις πραγματικές δυνατότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ούτε αναζητήθηκε ποτέ μια λύση που να αναγνωρίζει τόσο τις ανάγκες των προσφύγων και των μεταναστών όσο και τις θετικές προοπτικές που γεννούσαν τα προσφυγικά ρεύματα για την κοινωνική, οικονομική και δημογραφική ανάπτυξη σε πολλά κράτη-μέλη.

Αντίθετα, από το 2016 μέχρι και σήμερα, αυτό που παρατηρείται σε επίπεδο Κομισιόν, Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και Ευρωκοινοβουλίου είναι μια διαρκής και συντεταγμένη αναμόχλευση του ζητήματος της προσφυγικής κρίσης από τις ακροδεξιές πολιτικές δυνάμεις σε αραστή συμμαχία με την πλέον συντηρητική πτέρυγα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος.

Οι αριθμοί δείχνουν ότι ναι μεν οι εντεινόμενες κατά καιρούς προσφυγικές ροές προκαλούν ισχυρές πιέσεις, ιδίως στην Ελλάδα και την Ιταλία αλλά δεν βρισκόμαστε σε φάση «κρίσης». Το σημαντικό αυτό ζήτημα, αξιοποιείται κατά βάση για ψηφοθηρικούς λόγους από τις ξενοφοβικές δυνάμεις, και κυρίως από τη Λέγκα του Βορρά, την αυστριακή κυβέρνηση και τις χώρες του Βίσεγκραντ. Το προσφυγικό δηλαδή συντηρείται ψηλά στην πολιτική ατζέντα και με την ανοχή της Κομισιόν που υποκύπτει στο «πολιτικό παιχνίδι» της ιταλικής κυβέρνησης, κυρίως του αρμόδιου υπουργού Ματέο Σαλβίνι.

Με βάση, λοιπόν, το προσφυγικό διαμορφώνονται δύο διακριτοί πολιτικοί πόλοι εντός της ΕΕ. Τον ένα πόλο συνθέτουν οι ακροδεξιές και ομοφοβικές δυνάμεις, με ένα σημαντικό τμήμα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος, που επιθυμούν την «Ευρώπη-φρούριο» και την εθνικιστική αναδίπλωση. Στον άλλο πόλο συγκεντρώνονται οι δημοκρατικές και προοδευτικές δυνάμεις διαμορφώνοντας συμμαχίες «μεταβλητής γεωμετρίας», στη βάση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει το ευρωπαϊκό οικοδόμημα και οι ευρωπαϊκές κοινωνίες. Σε αυτόν τον πόλο συμμετέχουν τόσο η αριστερά, οι πράσινοι και το μεγαλύτερο μέρος των σοσιαλιστών όσο και ένα τμήμα των κεντροδεξιών δυνάμεων που παραμένει προσηλωμένο στο σεβασμό των βασικών και θεμελιωδών αρχών της ΕΕ.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο αναπτύσσεται η πολιτική σύγκρουση με αφορμή το προσφυγικό, σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και Ευρωκοινοβουλίου, και αναμένεται να κορυφωθεί με ορίζοντα τις ευρωεκλογές του Μαΐου του 2019.

Το ζήτημα ωστόσο παραμένει και έχει να κάνει με το ποιος καθορίζει την πολιτική ατζέντα σε επίπεδο ΕΕ. Προς το παρόν, με αφορμή το προσφυγικό, οι ακροδεξιές και υπερσυντηρητικές δυνάμεις φαίνεται να είναι εκείνες που θέτουν τα διλήμματα και παρασύρουν τις υπόλοιπες πολιτικές ομάδες. Αυτό πρέπει να αλλάξει, και να δοθεί έμφαση στα πραγματικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ευρωπαϊκές κοινωνίες. Για να συμβεί κάτι τέτοιο, οι πολιτικές συμμαχίες θα πρέπει να γίνουν πιο διακριτές, και η κοινωνική ατζέντα να επανέλθει δυναμικά στο δημόσιο ευρωπαϊκό διάλογο, με πρωτοβουλία των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων.



Ο ΒΑΘΥΣ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ «ΗΓΕΤΩΝ» ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

του Βαγγέλη Βιτζηλαίου

Το 2019 αναμένεται ιδιαίτερα έντονο από πλευράς εξελίξεων για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα θεσμικά όργανά της, αφού εκτός από τις κομβικές Ευρωεκλογές της ερχόμενης άνοιξης επίκεινται αλλαγές προσώπων στις ηγεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Οι ζυμώσεις για τις κούρσες διαδοχής έχουν αρχίσει εδώ και καιρό με την ονοματολογία να εντείνεται.

Τα ονόματα των διεκδικητών, φυσικά, αντικατοπτρίζουν τους πολιτικοοικονομικούς συσχετισμούς στη Γηραιά Ήπειρο, ωστόσο οι νέοι επικεφαλής των οργάνων θα αποτυπώσουν το χαρακτήρα των μηνυμάτων που θα στείλει η Ευρωπαϊκή Ένωση σε μια περίοδο με αρκετά και σύνθετα ανοιχτά μέτωπα.

Η «επιστροφή» της Κομισιόν

Το Βερολίνο, ζυγίζοντας τα οφέλη και τα κόστη της διεκδίκησης της ηγεσίας της ΕΚΤ από τον επικεφαλής της Bundesbank, Γενς Βάιντμαν αποφάσισε να εγκαταλείψει τη συγκεκριμένη στόχευση, εστιάζοντας στην τοποθέτηση Γερμανού στην προεδρία της Κομισιόν. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα εξάλλου, πλέον, με τον περιορισμό της χαλαρής νομισματικής πολιτικής και το τέλος του προγράμματος αγοράς ομολόγων βλέπει τον «πολιτικό» της ρόλο να έχει συγκεκριμένα όρια. Με καμία χώρα της Ευρωζώνης, πλέον, σε πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής, αλλά και την ιδέα ενός Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου να έχει εξασθενήσει, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξακολουθεί να αποτελεί τον ισχυρότερο πολιτικά θεσμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αρμοδιότητα για τον έλεγχο των προϋπολογισμών των κρατών-μελών.

Εν μέσω προκλήσεων όπως η άνοδος του ακροδεξιού λαϊκισμού, η διαμόρφωση του νέου Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου (2021-2027) αλλά και η δοκιμαζόμενη σχέση σε οικονομικό/εμπορικό επίπεδο με τις Ηνωμένες Πολιτείες, ο νέος επικεφαλής της Κομισιόν θα πρέπει να αναλάβει να διατηρήσει εύθραυστες ισορροπίες.

Η υποψηφιότητα Βέμπερ και οι συμβολισμοί των νέων προσώπων

Η διαφαινόμενη απόφαση της Γερμανίδας καγκελαρίου, Άνγκελα Μέρκελ να μετριάσει τις πιέσεις που δέχεται από ακραία συντηρητικές φωνές και τον ακροδεξιό λαϊκισμό στη γερμανική και στην ευρωπαϊκή πολιτική σκηνή, αντίστοιχα, προκρίνοντας την παροχή χρίσματος για την ηγεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στον επικεφαλής του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος στο Ευρωκοινοβούλιο, Μάνφρεντ Βέμπερ. Το χρίσμα του ΕΛΚ είναι πολύ πιθανό να διεκδικήσει και ο Φινλανδός, πρώην υπουργός Οικονομικών της Φινλανδίας, Αλεξάντερ Στουμπ, ενώ την υποψηφιότητά του ανακοίνωσε για τους Σοσιαλδημοκράτες ο Σλοβάκος Αντιπρόεδρος της Κομισιόν, Μάρος Σέφκοβιτς.

Με δεδομένη την πολιτική σημασία της Κομισιόν σε μια κομβική περίοδο για το ευρωπαϊκό οικοδόμημα, η ανάδειξη του προερχόμενου από το βαυαρικό CSU, Βέμπερ στην προεδρία της Επιτροπής μπορεί να αποτελέσει πηγή σημαντικών πολιτικών, αν όχι υπαρξιακών, κινδύνων για την ΕΕ.

Μπορεί τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να μην αποτελούν προσωποκεντρικούς θεσμούς, ωστόσο τα πρόσωπα που ηγούνται δίνουν δείγμα των πολιτικών και της κατεύθυνσης που ακολουθούν, έστω και σε επικοινωνιακό επίπεδο. Το πρόσωπο του χριστιανοκοινωνιστή Μάνφρεντ Βέμπερ είναι συνδεδεμένο εν πολλοίς με τις πολιτικές που διάβρωσαν την εμπιστοσύνη των Ευρωπαίων πολιτών στην Ευρώπη και προκάλεσαν, ουσιαστικά, την άνοδο του ακροδεξιού λαϊκισμού και των πολιτικών δυνάμεων που τον εκφράζουν. Ο συντηρητικός πολιτικός δεν αποτελεί πρόσωπο ευρύτερης αποδοχής, τασσόμενος υπέρ της σιδηράς δημοσιονομικής πειθαρχίας και λιτότητας, σε γραμμή Σόιμπλε. Παράλληλα, η απήχησή του στον ευρωπαϊκό Νότο είναι περιορισμένη -αν όχι ανύπαρκτη- με ενδεικτικές τις δημόσιες εντάσεις που εξέφρασε για τη Σύνοδο των χωρών του Ευρωπαϊκού Νότου. Δεν είναι λίγες οι φορές, εξάλλου, κατά τις οποίες ο Μ. Βέμπερ προχώρησε σε ευθεία αντιπαράθεση με την ελληνική κυβέρνηση επειδή ανήκει σε άλλη πολιτική οικογένεια από εκείνη του ΕΛΚ.

Πέρα από το πρόσωπο που θα αναλάβει την ηγεσία της Κομισιόν, αλλά και των άλλων θεσμών της ΕΕ, η Ευρώπη είναι σημαντικό να καταδείξει ότι άντλησε διδάγματα από την οικονομική της κρίση διορθώνοντας τις επιλογές που οδήγησαν σε μία Ένωση που χαρακτηρίζεται από πολλαπλές ταχύτητες και ανισότητες μεταξύ κρατών-μελών, σκληρής λιτότητας, χωρίς κριτήρια κοινωνικής δικαιοσύνης στην πράξη.



Η δυσaréσκεια μεγάλου μέρους των Ευρωπαίων πολιτών και η διάρρηξη της εμπιστοσύνης τους προς τις Βρυξέλλες και τους θεσμούς της μοιάζει αδύνατο να αναστραφεί με πρόσωπα που πρεσβεύουν τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές, την ξενοφοβία και τη δαιμονοποίηση της ανθρωπιστικής και δίκαιης (σχετικά με τα βάρη των κρατών-μελών) διαχείρισης του μεταναστευτικού/προσφυγικού. Η Ευρώπη φαίνεται να χρειάζεται επικεφαλής θεσμών που θα στέλνουν μήνυμα κοινωνικά δίκαιων πολιτικών, πολιτικών ανθρωπισμού και συνοχής της Ευρώπης των λαών.



ΕΝΑ

Ινστιτούτο
Εναλλακτικών
Πολιτικών

ΕΝΑ, Ινστιτούτο Εναλλακτικών Πολιτικών
Ζαλοκώστα 8, 2ος όροφος
Τ.+30 210 3647912

info@enainstitute.org
enainstitute.org